

льну сферу в 60-х роках XIX століття російським письменником П. Д. Боборикінін термін «інтелігент» і досі не має чіткого визначення. У буденній свідомості інтелігентом вважається людина з високою освітою. Але ж не є таємницею, що серед високоосвічених людей, на жаль, трапляються рафіновані жлоби, заздрісники, кар'єристи, хабарники й просто негідники. Це підтверджує й думка англійського філософа Джона Локка: «Навчання наукам сприяє розвитку доброчесності в людях з гарними духовними задатками; в людях, які не мають таких задатків, воно веде лише до того, що вони стають ще більш дурними й поганими».

У нашому розумінні інтелігент – це людина, яка безумовно дотримується високих морально-етичних принципів незалежно від обставин і кон'юнктури. Іманентними якостями інтелігента є гуманізм і демократизм. Йому притаманна здатність усвідомлювати себе як особистість, виражену індивідуальність, виокремлення свого «Я», спроможність критично мислити. Йому абсолютно чужі елементи егоїзму, інтриганства, агресивності, безчесності, безсовісності, безсоромності. Справжній інтелігент схильний до самоіронії та іронії як реакції на офіціоз (С. К'єркегор) і завжди не терпить будь-якого насилля та опозиційно, або, принаймні, настоєжено ставиться до будь-якої влади.

КУЗЬМИНСКИЙ А. И.

ФИЛОСОФСКИЕ ОСНОВЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ МАСТЕРСТВА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

В статье освещается проблема роста роли преподавателя высшей школы в условиях утверждения гуманистических принципов в отношениях между людьми. Раскрывается проблема педагогического мастерства с позиций человекоцентристской идеологии.

Ключевые слова: преподаватель, человекоцентризм, партнерство, педагогическое мастерство.

KUZMINSKYI A. I.

PHILOSOPHICAL BASICS OF PEDAGOGICAL SKILLS OF HIGH SCHOOL TEACHERS

The article highlights the problem of increasing role of high school teacher in the establishment of humanistic principles in relationships between people. It reveals the problem of pedagogical skills with position of person-centered ideology.

Keywords: teacher, person-centered ideology, partnership, pedagogical skills.

УДК 378.14

ПЕХОТА О. М.

м. Миколаїв, Україна

ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ЯК СКЛАДОВОЇ ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

У статті з'ясовано зміст поняття технологічної культури сучасного викладача як важливої складової його педагогічної майстерності. Виявлено особливості та закономірності процесу формування технологічної культури сучасного викладача.

Ключові слова: викладацька діяльність, педагогічна майстерність, технологічна культура, сучасні педагогічні технології.

Постановка проблеми. Технологічна культура викладача є важливою передумовою якості його викладацької діяльності та вищої освіти в цілому. Формування технологічної культури викладача університету сприятиме модернізації навчально-виховного процесу на шляху до євростандарту вищої освіти. Саме тому об'єктом дослідження стала професійно-педагогічна підготовка та вдосконалення педагогічної культури викладача університету: як магістранта на етапі навчання у магістратурі, молодого спеціаліста в

процесі становлення його викладацької діяльності, так й досвідченого доцента. Для вирішення поставлених завдань досліджувалися **організаційні** та **психолого-педагогічні умови** процесу формування технологічної культури сучасного викладача університету як важливої складової його педагогічної культури у цілому. Ми виходили з того, що методологічними орієнтирами у дослідженні є ідеї про особливості застосування технологічного підходу в освіті, а також взаємозв'язок і взаємозалежність педагогічної

теорії та педагогічної практики у сучасному університеті – як під час професійно-педагогічної підготовки магістранта, так і в процесі професійної діяльності молодого викладача. Методологія дослідження реалізувалася на основі системного, діяльнісного, особистісного, суб'єктного, андрагогічного, акмеологічного, праксеологічного, технологічного, критеріального та рефлексійного підходів.

Мета статті. Отже, загальна мета дослідження формулювалася наступним чином:

- з'ясувати зміст поняття технологічної культури сучасного викладача як важливої складової його педагогічної майстерності;
- виявити особливості та закономірності процесу формування технологічної культури сучасного викладача, зокрема, до застосування сучасних педагогічних технологій (особистісно та суб'єктно орієнтованих);
- визначити якісні показники, критерії та рівні культури викладача до застосування педагогічних технологій у викладацькій діяльності;
- обґрунтувати організаційні та психолого-педагогічні умови і засоби формування технологічної культури сучасного викладача університету як важливішої складової його педагогічної майстерності;
- запропонувати педагогічні технології вищої освіти, які забезпечують якість підготовки майбутнього педагога й викладача;
- створити концепцію, модель, зміст і методичне забезпечення навчальної дисципліни «Технології вищої школи» як складової професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача (на всіх етапах навчання у магістратурі) та викладача (на етапі підвищення його кваліфікації).

Науковому пошуку сприяло вирішення таких завдань різного рівня: виявлялись сутність та особливості формування культури сучасного викладача до застосування педагогічних технологій з позицій структури діяльності людини; аналізувались закономірності даного процесу, діалектичний зв'язок між теоретичною та практичною професійно-педагогічною його підготовкою. Особлива увага приділялася розробкам принципів формування потреби викладачів працювати з дитиною та людиною з орієнтацією на сучасні досягнення в галузі педагогічних технологій, конструктивно-позитивно ставитися до них у професії, бачити в педагогічній діяльності не тільки засіб для існування, але й можливості для розвитку власних здібностей, творчого потенціалу, особистісних властивостей та якостей, які дають змогу ефективно брати участь у педагогічному процесі.

Дослідники підійшли до проблеми самовизначення магістранта у педагогічній підготовці,

усвідомлення ним своїх особистісних властивостей та якостей, адекватності поведінки, визначення цілей своєї майбутньої викладацької діяльності, розуміння необхідності постійного особистісно-професійного саморозвитку на основі сучасних уявлень про технологізацію педагогічного процесу.

Технологічна культура педагога є важливою передумовою для досягнення якісної викладацької діяльності та вищої освіти в цілому. Формування технологічної культури викладача університету сприятиме модернізації навчально-виховного процесу на шляху до євростандарту вищої освіти України. Але перш ніж аналізувати поняття «технологічна культура», звернемося до визначення загального поняття культури, але лише настільки, наскільки, воно дозволяє побачити місце досліджуваної нами якості особистості майбутнього викладача у структурі знань про цей феномен.

Поняття «культура» в найширшому змісті виражає якісну характеристику того, наскільки конкретні люди змогли піднятися над своєю біологічною природою, розвинувши свою другу – соціальну природу. Тому культурою є лише те із створеного людиною, що спрямоване на її саморозвиток та самовдосконалення.

Термін «культура» – самостійна лексична одиниця, яка існує лише з XVIII століття (В. М. Межуєв). До цього часу термін використовувався в словосполученнях, визначаючи «функцію чогонебудь»: «cultura juris» («виробка правил поведінки»), «cultura scientiae» («придбання знань, досвіду»), «cultura litterarum» («вдосконалення писемності»). З лінгвістичної точки зору не викликає сумніву те, що своїм походженням як лексичної одиниці термін «культура» зобов'язаний латинському слову «colere-culture», що означає обробку землі. У класичній латині це слово використовується, як правило, саме в цьому сполученні. І тільки з часом термін «культура» все частіше використовується саме в значенні освіченості, вихованості людини.

Поняття «культура» в його сучасному розумінні було введено англійським етнографом та істориком культури Е. Тайлором у 1871 р. Проте більше п'ятдесяти років воно не знаходило відображення в жодній американській чи англійській енциклопедії.

Перша чітка дефініція поняття «культура» з'явилася лише в 1930 році. З плином часу поняття культури не тільки природно збагачувалося змістом, а й варіювалося залежно від того, в якому аспекті розглядалися ті чи інші культурні явища.

У Великому енциклопедичному словнику поняття «культура» визначено як сукупність створених людиною в ході її діяльності і специфічних для неї життєвих форм, а також сам процес їх створення. У цьому значенні поняття культури – на відміну від поняття природи – характеризує світ людини і містить у собі цінності і норми, вірування й обряди, знання й уміння, звичаї і настанови (включаючи такі соціальні інститути, як право і держава), мову і мистецтво, техніку і технологію тощо.

«Культура визначає систему ціннісних уявлень для кожної людини і регулює її індивідуальну, соціальну поведінку, служить базою для постановки і здійснення пізнавальних, практичних, професійних і особистісних завдань», – вважає І. А. Зязюн (Україна).

Культура є духовним виміром цивілізації, її творчою інтенцією. Саме культура у суспільстві є гарантом його стабільності (В. Г. Кремень, Україна).

Культура – це сукупність створення людьми наукових, морально-соціальних, художніх і технічних цінностей, а також процеси взаємодії з цими цінностями та створення нових (В. Оконь, Польща).

Узагальнюючи думки дослідників, можна вважати, що *культура – це свідомо, цілеспрямована творча активність індивідів і співтовариство*: прагнення підтримати традиції, покращити і впорядкувати життя, здійснити якісь перетворення, протистояти руйнівним антигуманним тенденціям.

Аналіз історії педагогічної науки дає підстави для виваженої думки про те, що культура педагога виступає найвищим досягненням загальної педагогіки та професіоналів, задіяних у цій галузі і напряду, і пов'язана з педагогічною культурою. Разом з тим виразною є поняття «педагогічна культура» та його методологічна сутність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження педагогічної науки XVII–XX ст. свідчать про значний інтерес філософів, учених, педагогів – новаторів до культури освітянської діяльності. Це, в першу чергу, Я. А. Коменський, Г. С. Сковорода, Д. І. Писарев, Л. М. Толстой, А. С. Макаренко, Ш. А. Амонашвілі, В. О. Сухомлинський. Значний інтерес для розуміння суті педагогічної культури викладача до застосування педагогічних технологій у сучасному університеті мають дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених про свідомість, самосвідомість, самопізнання людини (М. А. Бердяєв, М. Й. Боришевський, І. С. Кон, Г. Г. Кириленко, О. М. Леон-

тьєв, С. Л. Рубінштейн, Р. Берне, С. Куперсміт, К. Роджерс, П. Тейяр де Шарден, Р. Штайнер та ін.).

Виклад основного матеріалу. Визнання педагогічної культури як однієї з найважливіших складових культури суспільства зумовлене роллю освіти в суспільстві. Специфікою педагогічної діяльності педагога є те, що вона, спрямована на формування особистості, здатної в майбутньому відтворювати й збагачувати культуру суспільства.

З огляду на загальну і спеціальну підготовку викладача вищого навчального закладу, його культура містить загальноосвітню, спеціально-професійну, спеціально-предметну складові. Розглядаючи суть та структуру педагогічної культури, стверджують, що існує ширша категорія – «культура майбутнього педагога», яка поєднує в собі різні види особистісної культури, у тому числі й професійну, вважаючи останню синонімом педагогічної культури.

Професійна культура педагога включає в себе індивідуально вироблені стратегії, засоби орієнтації в дійсності, технології переводу ідей у матеріальні цінності. Найбільш важливими складовими професійної культури вчений вважає: системний світогляд і модельне мислення; праксеологічну, рефлексивну та інформаційну озброєність; компетентність спілкування й управління; конкретно-предметні завдання (І. А. Зязюн).

Педагогічну і професійну культуру як тотожні поняття розглядає В. В. Радул. Він визначає педагогічну культуру як інтегровану якість особистості вчителя, що проектує його загальну культуру в сферу професії, як «синтез високого професіоналізму і внутрішніх властивостей педагога, володіння методикою викладання і наявність культуротворчих здібностей».

Педагогічну культуру В. М. Гриньова пов'язує з усіма елементами особистісної культури: моральною, естетичною, розумовою, правовою, політичною, екологічною та ін., оскільки вона є інтегральним показником інших видів культур, їх складовою і водночас включає їх у себе.

Широкий кругозір, психолого-педагогічна ерудиція й компетентність викладача – ті професійні якості, що дозволяють йому досить добре й результативно орієнтуватися в навчально-виховній діяльності.

Характеристика системи педагогічних цінностей уможлиблює розкриття змісту педагогічної культури викладача, тобто її структурних компонентів. Звичайно, багато в чому зміст педагогічної культури залежить від професійної

діяльності майбутнього педагога, рівня його педагогічного мислення, способів діяльності, але цей зміст також визначається характером ціннісних відносин у суспільстві.

Процес формування педагогічної культури викладача вищого навчального закладу є складним, динамічним і багатогранним процесом формування професійної позиції, професійної компетентності, педагогічної етики, педагогічної майстерності. Кінцевим результатом навчання студента повинно стати досконалий рівень сформованості педагогічної культури.

Розгляд педагогічної культури дає змогу акцентувати увагу на істотних характеристиках цього феномена і виявити систематику різних підходів до його визначення. Еволюція поглядів на культуру педагога свідчить про те, що філософи й педагоги-дослідники з давніх-давен зверталися до проблеми становлення його особистості, постійно акцентували увагу на певних його здібностях і якостях, виокремлюючи вимоги до підготовки, розвитку культури. Формування педагогічної культури як однієї з найважливіших складових культури суспільства зумовлене специфікою професійної діяльності викладача, спрямованою на формування особистості, здатної в майбутньому відтворювати й збагачувати культуру суспільства.

Усторонній розгляд сутності та структури педагогічної культури дозволив визначити, що у запропонованих підходах не простежується чітка систематизація професійних якостей, що призводить до певної фрагментарності наведених ознак педагогічної культури, тотожності деяких з них або штучного розподілу тих, які не існують одна без одної.

Необхідно також вказати на те, що усвідомлення майбутнім викладачем призначення своєї діяльності та відношення до неї пов'язане не тільки з предметом і мотивацією діяльності, але й зі способами її реалізації. Педагогічна культура викладача виконує ряд функцій, спрямованих на передачу знань, умінь і навичок учням, що сприяють формуванню їхнього світогляду; розвиток інтелектуальних сил і здібностей, емоційно-вольової і дієво-практичної сфер їхньої психіки; забезпечення свідомого засвоєння молодшими школярами моральних принципів і навичок поведінки в суспільстві; формування естетичного відношення до дійсності; зміцнення здоров'я дітей, розвиток їхніх фізичних сил і здібностей.

Виділяючи функції педагогічної культури, необхідно звернутись до професіограми вчителя. Кожна функція відображає різноманітність

педагогічних завдань, які вирішуються вчителем. Визнання функціональних компонентів педагогічної культури підкреслює багатоаспектність її змісту та необхідність різних форм реалізації. Функції забезпечують реалізацію педагогічної культури, їх виділення розкриває її процесуальний аспект. Проте кожна з функцій включає в себе характерні знання та цінності, а також способи діяльності щодо вирішення адекватних завдань. Виходячи із специфіки діяльності майбутнього педагога, різноманітності його стосунків і спілкування, можливостей творчої саморегуляції, визначаємо такі функції педагогічної культури: пізнавальну, дидактично-професійну, виховну, комунікативну, діагностико-прогностичну, нормативну, захисну, рефлексивну, адаптаційну.

Пізнавальна функція спрямована на забезпечення майбутнім педагогом цілісного аналізу педагогічних явищ, процесів, діяльності й навколишнього середовища на основі сформованої системи знань. Вона обумовлює необхідність оволодіння методологічною культурою, культурою мислення та розумовою праці.

Дидактично-професійна функція спрямована на засвоєння майбутнім фахівцем системи знань, умінь і навичок, оволодіння певним досвідом та методикою викладання предметів, проведення дослідницької роботи, тобто на оволодіння професією, і пов'язана з формуванням дидактичної, методичної та дослідницької культури педагога.

Виховна функція передбачає засвоєння системи цінностей, яка формує активне ставлення до навколишньої дійсності, а головне – до людини як найвищої цінності, тих культурних багатств, які є основою духовної культури особистості, адже цінності та норми культури, мистецтва, моральність, всі досягнення моральної сфери повинні створювати атмосферу звернення до людської особистості, проникати у всі структури цілісного педагогічного процесу, забезпечувати його орієнтацію на особистісний розвиток студентів. Ця функція пов'язана з формуванням політичної, етичної, естетичної, екологічної, економічної, правової, фізичної, деонтологічної культури педагога.

Комунікативна функція забезпечує встановлення контактів між учнем і вчителем, сприяє обміну інформацією, встановленню зворотного зв'язку, адже педагогічний процес неможливий без взаємодії його учасників. Комунікативна активність учасників педагогічного процесу зумовлюється їхніми інтелектуальними, віковими, психологічними особливостями, а також

рівнем сформованості комунікативної та мовної культури.

Діагностико-прогностична функція передбачає діагностування педагогічних явищ, діяльності особистості, своєчасне реагування та прогнозування змін у педагогічному процесі розвитку особистості, а також можливість організовувати діяльність як колективу, так і окремої особистості. Вона зумовлює необхідність розвитку таких видів культури вчителя початкових класів, як діагностична та прогностична.

Рефлексивна функція виражає готовність викладача до усвідомлення й аналізу індивідуально-психологічних особливостей, свого досвіду, рівня культури й обумовлює необхідність оволодіння педагогом рефлексивною культурою.

Нормативна функція забезпечує правильну побудову навчально-виховного процесу, діяльності і спілкування. Будь-яке регулювання діяльності ґрунтується на певних нормах, які встановлюються між учасниками педагогічного процесу. Ці норми педагогічної діяльності спрямовані на зняття протиріч і конфліктів, які виникають у навчально-виховному процесі, пошук необхідного рішення; надають впевненості в правильності дій і вчинків. Крім того, це дозволяє ефективно управляти навчально-виховним процесом, діяльністю та спілкуванням. Нормативна функція забезпечується правовою, управлінською культурою та культурою поведінки викладача.

Захисна функція забезпечує зняття напруги та стресів у процесі діяльності, відпочинок і організацію дозвілля педагога на основі засвоєних умінь психотехніки. Вона виявляється у його культурі дозвілля.

Адаптаційна функція педагогічної культури полягає у самозбереженні й розвитку суспільства.

Визначені функціональні компоненти педагогічної культури викладача вищого навчального закладу тісно взаємопов'язані, взаємодіють із її структурними компонентами, утворюючи цілісну систему цієї субкультури, реалізуються через систему педагогічних знань, умінь та навичок. Все це створює підґрунтя, що для ефективного виконання всіх цих функцій педагог повинен оволодіти, насамперед, технологічною культурою. Як складова педагогічної технологічної культура потребує, на нашу думку, деякої сутнісної і змістової конкретизації в руслі активізації формування сучасного педагога.

Щодо феноменології технологічної культури педагога, то у науковій літературі наявні різні думки відносно означеної проблеми. Так,

М. М. Левіна вважає, що під технологічною культурою педагога слід розуміти оволодіння логікою професійної поведінки вчителя, досвідом креативної діяльності, способами організації технологічних процесів, їх адаптацією щодо цілей гуманізації та гуманітаризації освіти. Особливого значення при цьому науковець надає технологічній освіті майбутнього учителя, виявленню й обґрунтуванню технологічних прийомів підготовки студентів до професійно мобільної педагогічної діяльності, акцентуючи на формуванні у них творчої активності та ініціативи, рефлексії освітніх потреб, оволодінні загальною та професійною культурою.

І. Ф. Ісаєв, І. Л. Яцукова трактують технологічну культуру як оволодіння майбутніми педагогами певною системою способів і прийомів технології навчання виховання, а також умінням аналізувати у педагогічному процесі альтернативні освітні технології.

Існує думка, що поява феномену «технологічна культура» як інноваційного утворення, «нового шару культури» (А. В. Коваленко), пов'язане з розмаїттям людської діяльності. Виходячи з цього, фундаментальність технологічної культури вчителя-професіонала полягає в тому, що вона охоплює множину культур: наукову (інтелектуальну), культуру мислення, праці, спілкування, поведінки тощо. Це дозволяє стверджувати, що формування технологічної культури орієнтоване на підготовку до життя і професійної діяльності технологічно культурної особистості, яка:

- уміє компетентно, оперативно розв'язувати проблеми із урахуванням різних точок зору, у різних ситуаціях;
- мислить конструктивно і логічно, активно використовує системний підхід у своїй діяльності, прагне до неперервної професійної самоосвіти і саморозвитку;
- володіє пізнавальними здібностями, адаптивністю, гнучкістю і мобільністю;
- активно реалізує свої творчі здібності, багатий особистісний потенціал, необхідні для успішного оволодіння перетворювальною діяльністю.

В основі такої неперервної самоосвіти лежить процес самонавчання, що забезпечує не тільки необхідні знання, але й формує самостійність як професійно значущу якість особистості. Тому формування технологічної культури майбутнього педагога правомірно розглядати як педагогічний ресурс його мобільності, оскільки, по-перше, полегшується адаптація особистості у системі суспільних стосунків, що сприяє засвоєнню соціокультурного досвіду; по-друге, забезпечується можливість досягнення необхідного

рівня різнобічного розвитку особистості студента та підготовки до успішної педагогічної діяльності; по-третє, гарантується висока якість професійної підготовки майбутнього учителя, його емоційно-вольової та духовно-моральної самоорганізації, творчої самореалізації і професійного самовдосконалення.

За такого підходу технологічна культура майбутнього викладача усвідомлюється як інтегральне особистісне утворення, що динамічно поєднує в собі:

- технологічні знання, уміння і навички, професійно значущі особистісні якості, необхідні для успішного оволодіння професійною діяльністю, що дозволить особистості адаптуватися в існуючому інформаційному та технологічно насиченому світі;
- рівень сформованості індивідуально-творчої готовності особистості до проектування і реалізації педагогічної діяльності;
- прагнення до професійної самоосвіти і саморозвитку;
- неперервний інноваційний пошук.

Формування технологічної культури майбутнього викладача є тривалим, багатоетапним процесом, який здійснюється впродовж усієї активної творчої життєдіяльності педагога.

При цьому найбільш характерним напрямом підвищення ефективності цього процесу є забезпечення таких умов, за яких викладач може зайняти активну особистісну позицію і найбільш повною мірою розкритися як суб'єкт педагогічної діяльності, тобто за умов реалізації індивідуальних здібностей суб'єктів педагогічної взаємодії.

Отже, **технологічна культура викладача – це така узагальнююча характеристика його особистості, що відображає здатність наполегливо й успішно здійснювати професійну діяльність у поєднанні з ефективною взаємодією з оточуючими людьми.**

З огляду на викладене стає очевидною актуальність проблеми формування технологічної культури магістранта та молодого викладача університету до застосування сучасних педагогічних технологій, наприклад, кредитної, модульної, проектної, рейтингової та ін. Ця проблема, на жаль, не досить повно висвітлюється у наукових дослідженнях, але, як показує аналіз досвіду роботи багатьох університетів останніх років, увага приділялась лише несистемному застосуванню модульної технології, окремим її аспектам. Наприклад, формувалась готовність викладача до читання лекцій. При розгляді досліджень із зазначеної тематики можна помітити, що існує специфічний підхід до її визначення з точки зору різноманітності педагогічних спеціальностей у вищій школі.

Аналіз досліджень, що існують, та досвіду роботи вищих навчальних закладів України свідчить, що підготовка викладача до застосування сучасних технологій ніколи не була предметом цілісного педагогічного дослідження з таких причин:

- не проводилося теоретико-методологічного обґрунтування проблеми;
- не було здійснено дослідження в комплексі діяльнісного, особистісного, суб'єктного, критеріального, аксіологічного, праксеологічного, андрагогічного, технологічного та компетентнісного підходів до формування технологічної культури майбутнього викладача;
- не розглядався взаємозв'язок і взаємозалежність між теоретичною і практичною підготовкою з даного питання;
- не було виявлено закономірності формування технологічної культури викладача університету до застосування як традиційних, так і інноваційних технологій.

Центральна ідея концепції полягає в тому, що **успіх професійної діяльності викладача університету залежить від мети, завдань, змісту та технологій як теоретичної, так і предметно-практичної її складової, і досягається за допомогою самовизначення викладачем щодо цілей, завдань і змісту своєї професійної діяльності на основі розвитку психолого-педагогічних знань, умінь та навичок технологічного характеру.**

Провідною ідеєю застосування особистісно та суб'єктно орієнтованої педагогіки в нашому дослідженні є розуміння визначальної ролі викладача та його суб'єктної позиції у формуванні уявлення про суть технологізації своєї професійної діяльності й виборі оптимальних засобів використання цього уявлення в викладацькій практиці.

Реалізація центральної ідеї концепції дослідження зумовлює потребу в технологізації і самої професійно-педагогічної підготовки магістрантів університетів з урахуванням таких підходів:

- цілісність теоретичної і практичної підготовки майбутнього викладача до застосування технологій вищої школи у викладацькій діяльності;
- застосування основних положень технологічного підходу в освіті в змісті як фахової, так і психолого-педагогічної підготовки, як її теоретичної, так і практичної частини;
- оволодіння викладачем університету основами теорії діяльнісно, особистісно та суб'єктно орієнтованої освіти, навчання та виховання;
- засвоєння викладачем під час методологічного та науково-методичного самовдосконалення змісту понять «особистісно орієнтована вища освіта», «суб'єктно орієнтована осві-

та», «технологічний підхід у вищій освіті», «суб'єктно-спрямована вища освіта», «педагогічна техніка», «педагогічна технологія», «модульне навчання», «кредитно-модульне навчання», «педагогічне проектування» та ін.;

- ознайомлення з існуючими класифікаціями та змістом технологій вищої школи та освіти дорослих.

Ідеї концепції знайшли своє відображення в загальній гіпотезі дослідження, яка полягає в тому, що підготовка викладача до застосування сучасних технологій вищої школи як на етапі навчання у магістратурі, так і в перші роки викладацької діяльності сприяє її модернізації, якщо:

- реалізується єдність теоретичної та практичної складових викладацької підготовки;
- цілеспрямовано формується емоційно-позитивне ставлення викладача до сучасних технологій вищої школи, мотивація використання різноманітної педагогічної техніки, намагання постійного підвищення своєї педагогічної майстерності шляхом збагачення технологічних знань, умінь та навичок, їх практичного втілення;
- здобувається та накопичується перший успішний практичний досвід;
- активізується процес для заняття фасилітаторської позиції та набуття професійно значущих якостей викладача.

Таким чином створюються організаційні та психолого-педагогічні умови, необхідні для осучаснення і цілеспрямованої модернізації педагогічного процесу в університеті в умовах входження вищої освіти України в європейський освітній простір. Цими умовами ми визначили:

- впровадження результатів акмеологічних досліджень та положень андрагогічного підходу до організації педагогічного процесу в університеті, а саме – шляхів людинотворення;
- зміна пріоритетів при визначенні концепції фахової та психолого-педагогічної підготовки у магістратурі сучасного університету, її гуманізація, технологізація та персоналізація;
- збагачення мети, завдань, змісту та структури фахової та психолого-педагогічної підготовки в магістратурі з орієнтацією на цивілізаційні цінності та європейський стандарт у вищій освіті;
- введення в зміст магістерської підготовки в рамках дисциплін «Педагогіка вищої школи» та «Вища школа України та Болонський процес» системи понять щодо технологічного аспекту викладацької діяльності;
- розробка програми, змісту та методики викладання курсу «Технології вищої школи», введення його в навчальні плани підготовки магістрантів (з урахуванням специфіки спеціальності);

- впровадження в структуру стажування магістранта завдань технологічного характеру (різного рівня);
- застосування протягом магістерської підготовки сучасних технологій вищої школи: модульного навчання, рейтингової оцінки знань, дослідницької технології, педагогічного проектування, створення ситуації успіху та ін.;
- впровадження в практику викладацької діяльності принципу індивідуалізації та диференціації навчально-виховної підготовки та ідей особистісно, суб'єктно орієнтованого підходу;
- вивчення магістрантами в ході стажування інноваційного досвіду викладачів університету з питань технологізації навчання.

Висновки. Отже, у своїх вихідних теоретико-методологічних положеннях концепція дослідження зорієнтована на розробку та застосування у викладацькій діяльності положень технологічного підходу, розкриття закономірностей та умов його досягнення.

У ході виконання довготривалого та багаторівневого дослідження отримані наукові і практичні результати:

- вперше предметом спеціального дослідження стало розв'язання проблеми формування технологічної культури майбутніх викладачів як важливішої складової його педагогічної майстерності (як на етапі навчання в магістратурі так і перші роки викладацької діяльності);
- подано визначення понять «технологічна культура сучасного викладача», «педагогічна майстерність сучасного викладача», «сучасні технології вищої школи»;
- розроблено та експериментально обґрунтовано психолого-педагогічні та організаційні умови, що сприятимуть цілеспрямованому формуванню культури викладачів університету до впровадження технологій вищої школи;
- розроблено психолого-педагогічну модель формування технологічної культури сучасного викладача університету;
- встановлено взаємозв'язок та взаємну зумовленість між теоретичною та практичною підготовкою сучасного викладача університету;
- виявлено закономірності процесу формування культури викладачів університету до впровадження технологій вищої школи, які сприяють створенню нових підходів до мети, змісту й методів сучасної викладацької діяльності в умовах входження вищої освіти України в європейський освітній простір;
- розроблено рівні підготовки викладачів університету до застосування сучасних технологій вищої школи.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретичні висновки, експериментальні дані і науково-методичні матеріали, що міс-

тяться в ньому, сприяють створенню цілісної системи, та відповідних методичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності як магістерської підготовки, так і підвищення кваліфікації молодого викладача сучасного університету.

ПЕХОТА Е. Н.

ФОРМИРОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СОВРЕМЕННОГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

В статье выяснено содержание понятия технологической культуры современного преподавателя как важной составляющей его педагогического мастерства. Выявлены особенности и закономерности процесса формирования технологической культуры современного преподавателя.

Ключевые слова: преподавательская деятельность, педагогическое мастерство, технологическая культура, современные педагогические технологии.

ПЕНОТА О. М.

FORMATION OF TECHNOLOGICAL CULTURE OF MODERN TEACHERS

The content of the concept of modern technological culture of the teacher as an important component of his teaching skills has been clarified in the article. The features and regularities of the formation of modern technological culture of the teacher has been identified.

Keywords: teaching activities, teaching skills, technological culture, modern educational technology.

УДК 378:005.6

СЕМИЧЕНКО В. А.

м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

В статті розкривається проблема педагогічної майстерності викладача вищої школи в умовах трансформації суспільства. Наголошується на необхідності активізації виховної складової діяльності викладача.

Ключові слова: педагогічна майстерність, суспільство, цінності, молодь.

Постановка проблеми. Глобальні соціально-політичні перетворення, що відбуваються у суспільстві, не могли не торкнутись суспільної свідомості. Особливо це стосується сучасної студентської молоді, весь період життя якої припав якраз на історичний період відмови від цінностей попереднього покоління і впровадження принципово нових умов життя. Виникла вкрай складна ситуація, яка була викликана втратою старшим поколінням статусу референтної групи. Порушився процес передачі соціальних еталонів. Фактично цінності, що проголошувалися представниками цього покоління (а в їх ролі виступали, по-перше, батьки, а по друге – педагоги), відторгалися молоддю як такі, що не відповідають реаліям сьогодення.

Виклад основного матеріалу. В цих умовах виникла суперечність між різними рівнями суб'єкт-суб'єктної взаємодії в освітніх системах. З

Виділені показники, фактори, умови підготовки дають можливість цілеспрямовано і свідомо керувати цим процесом на етапі навчання в магістратурі, а також професійного самовдосконалення молодого викладача.

одного боку, теза про важливий вплив педагогічної майстерності на якість навчального процесу, а отже, на освіту та виховання учнів, безумовно, не втратила своєї значущості і в нових соціальних умовах. Педагог-майстер, організуючи безпосередню взаємодію з учнями (отже, впливаючи на них на мікрорівні), безумовно, мав більше шансів стати для них значущою особою, коли мав гуманістичну спрямованість, педагогічні здібності, ґрунтовні фахові знання, досконало володів педагогічною технікою. Але чи достатньо цього для того, щоб подолати вплив мезо- і макрорівнів суспільного життя, яке за останні роки більше зарекомендувало себе як негуманне, породило девальвацію освіченості, демонструвало негативні взірці вирішення економічних і політичних проблем, зловживало авторитарними способами управління, особливо в сферах соціальної політики та економіки?